

200 års kirkegårdsjubilæum

Hørsholm, Ribe og Lemvig

Af Elof Westergaard

Sognepræst og formand for Foreningen for Kirkegårdskultur.

2007 har været kendetegnet ved flere kirkegårdsjubilæer. Flere af disse jubilæer har baggrund i den kongelige forordning af 1805. Denne forordning gjorde det forbudt længere at foretage indendørs begravelse i kirkerne, og den pålagde købstæderne i årene efter 1805 at sørge for anlæggelse af kirkegårde uden for bycentrum.

Foreningen for Kirkegårdskultur har i årets løb modtaget tre jubilæumsskrifter, som markerer 200 året for kirkegårdsindvielser. De tre kirkegårde ligger i hver deres ende af landet. Bestyrelsen for Hørsholm kirkegård har udgivet en smuk jubilæums bog om Hørsholm kirkegård. Søren Mulvad har på foranledning af og i samarbejde med Ribe kirkegårdsbestyrelse udgivet bogen Kirkegårdens krønike, Jubilæumsskrift i anledning af 200-året for indvielsen af kirkegården i Lisbeth Doktors Toft – Ribe kirkegård. Og menighedsrådet i Lemvig har udgivet et mindre hæfte om Lemvig kirkegård.

Hørsholm kirkegård 1807-2007

Hørsholm blev oprettet som købstad i 1739. Birkerød kirkegård tjente befolkningen i Hørsholm som gravplads, indtil indvielsen af kirkegården i Hørsholm i 1807. Det er, ifølge museumsinspektør Niels Peter Stilling, den eneste kirkegård anlagt på landet i 1800-tallets første halvdel. Det blev imidlertid ikke en traditionel landsbykirkegård, men snarere en kirkegård anlagt for det mindre borgerskab i den lille garnisonsby omkring Hirschholm slot.

Museumsinspektør Lisbeth Hein fortæller kyndigt om kirkegårdens oprettelse og historie, og museumsinspektør Niels

Peter Stilling gennemgår på glimrende vis kirkegårdens monumenter. Han redegør for de forskellige gravstentyper og fortæller om udviklingen gennem de to hundrede år.

Kirkegårdslederen Vagn Andersen samt Winni Pedersen fører derpå læseren rundt på kirkegården. De skriver om seværdige gravminder og fortæller om de forskellige afdelinger.

Jubilæumsskriftet giver et godt indblik i kirkegårdens historie og ansporer til besøg. Man får lyst til at se kirkegårdens anlæg og se mange af de både fine og særprægede monumenter. Det gælder monumenter som f.eks. Axel Saltos antikinspirerede gravminde over maleren Jens Adolf Jerichau, og monumenterne udført af henholdsvis billedhuggerne Utzon-Frank, Axel Poulsen og Rudolph Tegner. Dinesenfamiliens kapel og Simon Spies gravminde er også at finde på kirkegården.

Ribe kirkegård 1807 -2007

Ribe er en gammel by, med en lang historie. Det er en by med domkirke og katedralskole. Og både domkirken og skolen, biskopperne, stiftsamtmændene, lektorerne og lærerne bidrager til fortællingen om Ribe kirkegård gennem de sidste to hundrede år.

Søren Mulvad fortæller kyndigt, grundigt og med stor sans for den historisk detalje kirkegårdens historie.

I Ribe købte man efter den kongelige forordning af 1805 "Lisbeth Doktors Toft " – et jordlod, som havde ligget hen som en art haveområde og delvist udlejet. De sidste kolonihaver på toften blev inddraget så sent i 1890. Stiftsamtmænd W.I.A Moltke, en af initiativtagerne til den nye kirkegård lod kort inden indvielsen, 2. juli 1807, sin afdøde kone (hun var død ung og lå begravet på domkirkens kirkegård) genbegrave på den nye kirkegård. Moltke lod hendes jordiske rester og gravsted give status til den nye kirkegård.

Kirkegården blev begravelsessted for de to sognekirker, Domkirkens sogn og Sankt Katharinae kirkes sogn.

Mulvad fortæller i bogen om begravelseskikke i det gamle Ribe. Han giver læseren god indsigt i ligbærerlavet, stiftet i 1659, - et lav, som først ophørte i slutningen af 1950'erne, da det ikke længere kunne konkurrere med bedemændene.

Mulvad fortæller endvidere om udviklingen i gravstedskulturen, om gravminder og monumenterne på kirkegården gennem de to hundrede år, og han slutter med et udvalg af de fredede gravminder og gravsteder. Bogen kan tjene som en god guide til de specielle sten og steder på kirkegården.

Bogen rummer fine beskrivelser og udvider læserens indsigt i Ribe bys historie.

Lemvig kirkegård 1807-2007

Lemvig er en gammel købstad. Kirkegården i Lemvig lå oprindeligt ned i byen omkring kirken, men pladsen blev for trang, indbyggertallet voksede, og man indviede i 1807 den ny kirkegård udenfor byen, ovenfor Vesterbjerg.

Bogen om Lemvig kirkegård er mindre prætentios end bogen om Hørsholm, men den giver alligevel, håber jeg, et godt blik for Lemvig kirkegårds egenart. Jeg kan på sin vis dårlig anmelde det lille skrift, da jeg selv har skrevet et kapitel. Lemvig er min fødeby og min egen familie fik gennem mere det meste af det tyvende århundrede lov til at præge gravminderne på Lemvig kirkegård.

Særlig interessant ved det lille skrift er beskrivelserne af livet på kirkegården i dag. Journalist Thure Krarup har ud fra besøg på Lemvig kirkegård og samtale med dem, der kommer der, skrevet en fin artikel. Han lader de pårørende og kirkegårdslederen komme til orde med deres tanker om liv, sorg og håb. Kirkegårdens historie og gravmindernes udvikling beskrives med eksempler. Og museumsinspektør Ellen Damgaard bidrager til sidst med en herlig lystvandring på kirkegården både for den historisk interesserede som for haveelskeren.

Der er grund til at ønske både Hørsholm, Ribe og Lemvig tillykke med jubilæet og glæde sig over de fine markeringer. Man kan blot ønske sig at bøgerne og hæfterne må finde glæde i lokalsamfundet og være at finde også på turistkontorerne. Alle tre kirkegårde er besøg værd.

Søren Mulvad, Kirkegårdens krønike, Forlaget Liljebjerget 2007
Hørsholm Kirkegårdsbestyrelse, Hørsholm kirkegård 1807-2007
Lemvig-Heldum menighedsråd, Lemvig kirkegård 200 års jubilæum, 2007